

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

“Du får liksom din lilla plastpåse med dina grejer som du kom med...”

- En kvalitativ studie av frivårdsinspektörers arbete med återintegrering

Andrea Boss & Frida Georges

Kandidatuppsats (SOPA 63)
HT 2018
Handledare: Mikael Bengtsson

Abstract

Author(s): Frida Georges & Andrea Boss

Title: "You sort of get the plastic bag that you came with..." - A qualitative study of probation inspectors work with reintegration.

Supervisor: Mikael Bengtsson

Assessor: Anna Rypi

The purpose of this study is to examine ex-offender's reintegration in the Swedish society after being released from prison through the experiences of probation inspectors (frivårdsinspektörer). We have examined the subject through a qualitative method and the sample has been made through interviews with 7 different probation inspectors situated in different locations in Sweden. The results have been analysed through the theory and concepts: motivation, normalization and collaboration, but also through previous research. The results of the study showed that reintegration in society after serving in prison is important, and according to the respondents the ex-offenders need help and support for a successful reintegration. An unsuccessful reintegration leads to a higher level of recidivism. The results clarified that the key to normalizing a destructive lifestyle is not through longer prison terms, instead it showed that the best results regarding recidivism in crime is through reintegration instead of instant release. Furthermore, it appeared that the most significant conditions for a successful reintegration to society after serving in prison is collaboration between different authorities, but the key to change did mainly depend on the mindset of the individual. The risk of recidivism was high in those situations when the lack of motivation and collaboration was the case. Other different important conditions for reintegration was employment, housing, treatment and the help of lay probation officers. In some cases, change could also be made by religion and stable relationships.

Keywords: Criminals, ex-offenders, ex-convicts, re-entry, reintegration, society, motivation, norms, normalization, collaboration, probation inspectors, lay probation officers.

Förord

Vi vill inleda denna studie med att tacka våra respondenter som har ställt upp för oss genom att dela med sig av sina tankar, erfarenheter och kompetens, som gjort det möjligt för oss att genomföra denna studie. Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Mikael Bengtsson, samt Ulla Urde på studieverkstaden vid Lunds Universitet som stöttat oss under processens gång. Slutligen vill vi tacka varandra, våra familjer samt nära och kära för stödet, samarbetet och kämpaglöden, det hade inte varit möjligt att genomföra denna studie utan varandra och familjers peppande ord. Det har varit en tuff period bestående av många motgångar, men vi har tillsammans lyckats ta oss igenom den flera erfarenheter och kunskaper rikare.

Titeln på uppsatsen är tagen från ett citat av respondent nummer 2.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte.....	8
1.3 Frågeställningar.....	8
1.4 Begreppsdefinitioner.....	8
1.4.1 Begreppet klienter.....	8
1.4.2 Definition av återintegrering.....	9
1.5 Bakgrund.....	9
1.5.1 Frivården.....	9
1.5.2 Villkorlig frigivning och övervakningsåret.....	10
2. Kunskapsläge	10
2.1 Tidigare forskning.....	10
3. Teoretiska utgångspunkter och begrepp	13
3.1 Begreppet normalisering.....	13
3.2 Begreppet motivation.....	14
3.3 Begreppet samverkan.....	16
4. Metodologi	16
4.1 Metodologiska överväganden.....	17
4.1.1 Arbetsfördelning.....	18
4.1.2 Förförståelse.....	18
4.1.3 Kunskapsorientering.....	18
4.1.4 Datainsamlingsmetod.....	19
4.2 Urval.....	22
4.2.1 Respondenter.....	23
4.3 Metodens tillförlitlighet.....	23
4.3.1 Tillförlitlighet.....	23
4.3.2 Äkthet.....	24
4.4 Bearbetning och analys.....	25
4.4.1 Grounded theory.....	25
4.4.2 Kodning och analys.....	26
4.5 Etiska överväganden.....	27
5. Resultat och analys	28
5.1 Frivårdens betydelse i förhållande till återintegrering.....	28
5.2 Förutsättningar för återintegrering.....	31
5.2.1 Samverkan.....	31
5.2.2 Tankemönster.....	33
5.2.3 Andra förutsättningar för återintegrering.....	35
5.3 Problemområden.....	37
5.3.1 Bristande samverkan och motivation.....	37
6. Avslutande diskussion	39
6.1 Slutsatser.....	40
6.1.1 Vad anser frivårdsinspektörer som betydelsefullt i fråga om klienters återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?.....	40
6.1.2 Vad beskriver frivårdsinspektörer som hämmande för klienter vid återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?.....	41

6.2 Avslutande reflektioner	42
7. Referenslista	44
Bilaga 1.....	48
Bilaga 2.....	49

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Ett samhälles syn på brottslighet avspeglas i de straff som utdelas för olika brottsliga handlingar. Olika samhällen kan ha olika syn på vad som kännetecknas som brottsligt. Det har också varierat över tid men samhället och dess olika myndigheter har alltid straffat kriminella handlingar och avvikande beteenden. Samhällen har dessutom alltid haft olika syn på hur straff ska se ut och sättet att straffa har varierat. Ett exempel på att straffsystem har förändrats genom tiden är när straffsystemet på 1800-talet kritiserades. En av kritikerna var kung Oskar I som enligt Ekbom, Engström och Göransson (2002, s. 120) menade att hårda straff exempelvis avrättning eller spöstraff i sig inte leder till minskad brottslighet. Under denna tid infördes därför cellsystemet som ersatte det gamla fängelsesystemet. Syftet med cellsystemet var att hålla fångarna åtskilda; med andra ord skulle det verka prokriminellt och behandlingsinriktat.

Ett annat exempel är under 1970-talet då Foucault riktade kritik mot att medborgare som avvek från normen i form av kriminella handlingar skulle disciplineras. Foucault (1975, s. 308) menade att fängelser användes som ett sätt att omprogrammera de intagna för att de ska passa in i samhällets rådande normer. Anstalter har än idag en liknande funktion gällande disciplinering och normalisering av beteende. Trots anstaltens funktion är återfallsrisken i kriminalitet efter avtjänat fängelsestraff ändå hög, vilket bekräftas av Brottsförebyggande rådet (2017:15, s. 13) som konstaterar att "Av de klienter som frigavs under 2013 återföll två av fem i en ny kriminalvårdspåföljd inom tre år. De flesta återfaller redan efter några månader[...]".

I Sverige finns myndigheten Kriminalvården som har växt fram över tid och som numera ansvarar för häkte, anstalt och frivård. Frivården är en del av Kriminalvården som enligt Svensson (2001, s. 12) främst ansvarar för kontroll och stöd i form av skyddstillsyn, samhällstjänst, kontraktsvård, fotboja samt villkorlig frigivning. Med andra ord ansvarar Frivården bland annat för återanpassning- och rehabiliteringsformer för klientens återintegrering i samhället.

Utlussningsåtgärder är en annan insats som bland annat Frivården ansvarar för och denna kan användas i slutet på straffet. Utlussningsåtgärderna är främst ett samarbete mellan Frivården och anstalten, och det finns fyra olika typer av utlussåtgärder: frigång, vårdvistelse, halvvägshus och utökad frigång. Enligt Brottsförebyggande rådet (2017:15, s. 7f) innebär frigång att klienten får tillåtelse att lämna anstalten för studier, arbete eller behandling. Vårdvistelse innebär boende på HVB-hem eller familjehem. Halvvägshus är ett sorts stödboende med personal, och utökad frigång innebär att klienten bor i sitt eget hem med fotboja. Brottsförebyggande rådet (2017:15, s. 6) konstaterar att utlussningsåtgärder finns till för att minska risken för brottsåterfall. Samtidigt menar Brottsförebyggande rådet (2017:15, s. 9) att utlussningsåtgärderna har minskat. Minskningen beror bland annat på att klientens risknivå är för hög, att hen inte vill delta, att socialtjänsten inte fullgör sitt ansvar.

I internationell forskning framgår det bland annat av English (2018 s. 513) att personer som ska återintegreras i samhället efter avtjänat fängelsestraff möter svårigheter. I Sverige har det på riksdagsnivå inför det senaste riksdagsvalet trots detta enligt *Expressen* (Hellberg, 2018) diskuterats att avskaffa villkorlig frigivning. Diskussionen kring detta handlar om att straffen ska skärpas och att individerna inte automatiskt ska få villkorlig frigivning. Enligt *SVT Nyheter* (Ericson, 2018) har dock avskaffning av villkorlig frigivning kritiserats eftersom Frivårdens arbete anses vara av vikt i och med att utlussning minskar klientens återfallsrisk i kriminalitet. I *Magasinet Paragraf* (Estrada et al., 2018) kritiserar kriminologiprofessorer att straffen ska förlängas eftersom de anser att det enbart ger en liten effekt på återfallsrisken efter avtjänat straff. På så sätt kan det sägas att det finns en paradox: Staten vill förlänga fängelsestraffen för de intagna samtidigt som experter inom kriminologi menar att längre straff och avskaffning av villkorlig frigivning inte nödvändigtvis har önskad effekt på återfallsrisken.

Det blir därför angeläget att ta reda på mer om integreringsprocessen efter avtjänat straff på anstalt. Eftersom det omgivande samhället och Frivården spelar en betydelsefull roll i integreringsprocessen är vi främst intresserade av frivårdsinspektörers erfarenheter av återintegreringsarbetet och vilka faktorer de

belyser som betydelsefulla för att klienter ska kunna positionera sig och integreras i ett föränderligt samhälle.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att genom frivårdsinspektörers erfarenheter få förståelse för tidigare fängelsestraffade individers återintegrering i samhället.

1.3 Frågeställningar

1. Vad anser frivårdsinspektörer vara betydelsefullt i fråga om klienters återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?
2. Vad beskriver frivårdsinspektörer som hämmande för klienter vid återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?

1.4 Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt redogörs för begrepp som vi använder genom hela uppsatsen. Begrepp kan vara synonyma och ordval kan därför skilja sig åt mellan respondenter, tidigare forskning samt litteratur. Vi definierar återkommande begrepp då författaren kan tolka begreppet på ett sätt som skiljer sig från läsarens tolkning av samma begrepp.

1.4.1 Begreppet klienter

I uppsatsen benämns tidigare fängelsestraffade individer som klienter istället för brukare, före detta kriminella, före detta fängelsestraffade. Anledningen till att begreppet klienter har valts beror på att begreppen före detta kriminella eller före detta fängelsestraffade kan vara negativt laddade, eftersom det sätter en stämpel på dessa individer. Orsaken till att begreppet klienter valts före brukare beror på att frivårdsinspektörerna under intervjuerna använde sig av begreppet klienter.

1.4.2 Definition av återintegrering

När vi diskuterar återintegrering så syftar vi till de klienter som tidigare varit frihetsberövade genom att ha suttit på anstalt och ska tillbaka ut i samhället igen.

1.5 Bakgrund

Nedan följer en enkel beskrivning av Frivården och deras arbete som utförs. Denna uppsats handlar om klientens återintegrering efter avtjänat fängelsestraff och därför tittar vi främst på den villkorliga frigivningen och övervakningsåret.

1.5.1 Frivården

Enligt Ekbom, Engström och Göransson (2002, s. 177) är Frivården en del av Kriminalvården. Frivården är den del av Kriminalvården som arbetar med klienter som inte sitter inlåsta på häkte och anstalt, det vill säga, den klientgrupp som är ute i samhället. Svensson (2001, s. 12) menar att Frivården ansvarar för villkorlig frigivning, skyddstillsyn, samhällstjänst, kontraktsvård samt övervakning med hjälp av fotboja. Enligt Ekbom, Engström och Göransson (2002, s. 181) ansvarar Frivården också för personutredningar som görs innan dom i domstol, vilket bekräftas av *Kriminalvården* (kriminalvården, u.å) som menar att Frivården är med i processen från det att en klient är misstänkt för ett brott till dess att verkställigheten är över. Ekbom, Engström och Göransson (2002, s. 181ff) menar att personutredningar innehåller bland annat information om personen som är misstänkt för ett brott samt om en frivårdspåföljd är aktuell. Utredningen bistår domstolen med information gällande den misstänktes personlighet och karaktär som är av vikt om och när det ska fattas ett beslut gällande påföljd vid en rättegång. Vid detta stadie kan även Frivården planera kring hur övervakningstiden ska se ut för klienten i fråga. Denna utredning ligger sedan till grund för verkställighetsplanering. Denna planering innefattar skyldigheter, rättigheter, aktuell handläggare, mål som ska gälla under övervakningstiden, vilka kontakter som ska tas och vad som behöver åtgärdas.

1.5.2 Villkorlig frigivning och övervakningsåret

Enligt Ekbohm, Engström och Göransson (2002, s. 33) kan en klient efter att ha avtjänat två tredjedelar av straffet på anstalt, bli villkorligt frigiven. Att bli villkorligt frigiven efter att ha avtjänat två tredjedelar av straffet förutsätter dock att klienten avtjänat minst en månad på anstalt. Enligt Svensson (2001, s. 22) varar övervakningen vanligtvis i ett år, meningen är att klienten ska ha kontakt med Frivården under denna period. Beroende på vilken risknivå klienterna har, som påvisats genom utredningar, träffas Frivårdsinspektörerna och klienterna olika ofta exempelvis en gång i veckan, varannan vecka eller var tredje vecka. De har samtal och försöker genom dessa motivera klienter till att vilja förändras och är behjälplig och stöttar klienterna för att de ska kunna återvända till samhället. Dessutom kan nödvändiga kontakter tas med andra myndigheter om det är aktuellt för klienten med förutsättning att klienten vill.

2. Kunskapsläge

I detta kapitel presenteras åtta artiklar som har en koppling till vårt forskningsområde då alla lyfter återintegrering i samhället. Forskningen är relevant för vår studie då artiklarna framförallt belyser svårigheter vid återintegrering efter avtjänat fängelsestraff samt förutsättningar för att undvika eventuellt återfall i kriminella livsmönster.

2.1 Tidigare forskning

English (2018, s. 513) menar att det finns svårigheter för före detta kriminella när det kommer till att återintegreras i samhället igen efter avtjänat straff på anstalt. Samhället har ett ansvar att hjälpa individerna att återintegreras. English (2018, s. 531) poängterar att allmänheten behöver finnas med och stötta dessa individer då det kan vara överväldigande att klara av att komma tillbaka till samhället igen utan stöd. English (2018, s. 513f) menar att en faktor som spelar roll gällande i hur stor utsträckning integrering fungerar är om personen kan hitta ett arbete eller inte, och faktorer som påverkar just detta kan bland annat vara att personerna har väldigt lite eller ingen arbetserfarenhet, är lågutbildade och så vidare. De

svårigheter som en före detta kriminell möter gällande att få ett arbete påverkar den egna personen och ökar risken för återfall i kriminalitet. English (2018, s. 531) menar att det är positivt ur en samhällssyn om före detta kriminella kommer ut i arbetslivet, för om de återfaller i kriminalitet blir det mer kostsamt för samhället i förhållande till om de återintegreras.

Vikten av att hitta ett arbete för att kunna återintegreras diskuteras också av Phillips och Spencer (2013, s. 123ff) vars resultat visar att personer som sitter på anstalt skiljer sig åt och därför hanterar de livet efter frigivning på olika sätt. Författarna menar vidare att det finns faktorer som underlättar återintegration i samhället, exempelvis hjälp med ekonomisk ersättning, hitta bostad, utbildning, arbete, hjälp att ta körkort och så vidare. De som undvikit att falla tillbaka till det kriminella livet är just de som fått ett arbete, de känner ansvar för brottet de begick och arbete bidrar till ökat självförtroende. Detta diskuteras även av Western et al. (2015, s. 1514) beskriver återintegration i samhället i samband med fängelsestraff som segregande. Western et al. (2015, s. 1515) menar med andra ord att den roll en före detta kriminell kan ta sig an i samhället skiljer sig från vad medborgare utan kriminell bakgrund hade kunnat göra. Författarna belyser i och med detta att grunden för att lyckas återintegrera sig i samhället är att bland annat ha stabila familjerelationer, stabil bostadssituation samt arbete. Personen i fråga kan alltså inte bli en del av samhället på riktigt utan att inkludera dessa tre komponenter. Något annat som författarna menar kan vara avgörande för att bryta den kriminella livsstilen är relationer, framförallt kärleksrelationer. För att kärleksrelationer ska fungera som en brytpunkt så förutsätter det en partner med hälsosammare livsstil än individen själv. Konsekvenserna av att inleda ett förhållande med en partner som också har ett normbrytande beteende ger däremot en omvänd effekt.

En annan aspekt kring svårigheterna gällande återintegrering lyfts av Paat et al. (2017, s. 89f) som menar att integrationsprocessen påverkas av hur långa fängelsestraffen är och längre straff tenderar att ge fler negativa konsekvenser för den före detta kriminella vid frisläpp. En konsekvens kan vara att de möter motstånd från allmänheten när de ska återintegreras och blir utstötta på grund av detta. En annan konsekvens är enligt författarna att fångarna är avskilda från

anhöriga och samhället, vilket gör det svårt att bibehålla relationer samt hänga med i samhällsutvecklingen, vilket i sin tur resulterar i svårigheter att hitta arbete, dessutom kan individen inte ta del av samma fördelar som andra människor i samhället. Till exempel begränsas möjligheten till att arbeta med vissa typer av jobb beroende på vilka brott som listas i belastningsregistret.

Det är inte bara arbete som är svårt att hitta för dessa individer, de har samma problem på bostadsmarknaden vilket också diskuteras av Leasure och Martin (2017, s. 527) som belyser konsekvenserna av återintegreringen i bostadsmarknaden för före detta kriminella med belastningsregister som mindre positivt. Bostad lyfts som en viktig del gällande återintegrering och de menar att många vid återintegrering gällande bostad riskerar att bli allt från hemlösa till inneboende hos familjemedlemmar. Detta beror enligt denna studie på att hyresvärdar diskriminerar före detta kriminella i form av att de nekar uthyrning av bostäder med motiveringen att de värnar om sina bostadsområden. Svårigheterna att finna bostad vid återintegrering bekräftas även av McKernan (2017, s. 7) som menar på att bostadsfrågan är den mest komplicerade frågan i samband med återintegration i samhället efter avtjänat straff, då det har visat sig att hemlöshet är vanligt förekommande för denna målgrupp. Författaren menar samtidigt att ett stabilt boende ligger till grund för en lyckad återintegrering i samhället då boendeproblem i sin tur kan påverka hur det kan spela ut sig för personen inom andra fält, som till exempel arbete. Leasure och Martin (2017, s. 533) menar att möjligheten till att få bostad i samband att förekomma i brottsregister är svårt. Mildare brottstyper gör det enklare för individen att få bostad. I de fallen då det rör sig kring mildare brott blir det dock inte enklare om brotten är begångna i närtid. Författarna menar att risken med att bli nekad en bostad kan leda till att individen bosätts i ett segregerat område istället.

Det finns en annan aspekt kring svårigheterna vid återintegrering för dessa individer vilket är diskriminering och stämpling, detta lyfts av Westrope (2018, s. 367) som kopplar på diskriminerings aspekten gällande återintegrering och skriver om vikten av att hitta arbete för att underlätta återintegration efter avtjänat fängelsestraff. Författaren menar samtidigt att det är bland det svåraste att göra på grund av att personer som finns med i belastningsregister är stämplade för livet

trots att de sonat för sina straff på olika sätt. Westrope (2018, s. 370) menar att de som är stämplade, vilket motsvarar mer än 60%, inte anställs av arbetsgivare och därmed enligt Westrope (2018, s. 396f) utsätts för diskriminering. Westrope (2018, s. 369f) lyfter att detta inte endast innebär konsekvenser för individerna som förekommer i belastningsregistret, utan även för samhället i stort. Uteblir individen från arbetsmarknaden så kommer hen att förlita sig på försörjning från staten. En annan studie av Moore et al. (2018, s. 241ff) lyfter också stämpling som en svårighet gällande återintegrering, de menar att vissa grupper i samhället stigmatiseras både av andra samt av sig själva på grund av den stereotypa bilden samhället har, och som de själva därefter införlivar. Det poängteras därför att det är en skillnad mellan att acceptera stereotypen och att identifiera sig med den.

3. Teoretiska utgångspunkter och begrepp

I detta avsnitt diskuteras begreppen normalisering, motivation samt samverkan. Vi har valt att använda oss av dessa teoretiska utgångspunkter och begrepp då de kan bidra till en ökad förståelse samt ge en tydligare bild av återintegrering i det svenska samhället efter avtjänat fängelsestraff, och därmed hjälpa oss uppnå vårt syfte.

3.1 Begreppet normalisering

Östnäs (2007, s. 68) beskriver normalisering som den process från när en avvikare går från att avvika från normer till att anamma rådande normer. Meeuwisse (2007, s. 35f) skriver att begreppet normal växte fram från begreppet ideal. Svensson (2007, s. 17) menar att normalitet är något som många människor eftersträva för att inte avvika från det som betraktas som normalt. Det finns de människor som strävar efter att avvika, men i de fallen avviker de på ett sätt som är socialt accepterat. Att avvika på ett socialt accepterat sätt kan bland annat innebära att vara berömd. Att vara berömd avviker från det som betraktas som mest normalt i samhället, men det är en positiv avvikelse. Swärd (2007, s. 49f) tar i samband med normer upp begreppet insiders och outsiders och beskriver det som

kategorier människor placeras i beroende på om de lever upp till normer eller om de avviker. För att överhuvudtaget kunna identifiera någon som outsider så måste definition av vad som betraktas som insider vara tydlig.

Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 17) menar att normer är regler som kan vara både uttalade samt outtalade, men båda typer är konstruerade för att tala om för oss hur vi ska vara. I och med samhällets ständiga utveckling bidrar inte det till mer distinkta normer och Svensson (2007, s. 22) skriver att normerna därför blir som tydligast då de bryts mot. Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 23) menar vidare att för att något överhuvudtaget ska kunna sätta ramarna för normalitet, så bör det därmed även finnas normbrytare. Bryter individer mot normerna offentligt så kan det för denna person enligt Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 17) innebära följande: "Ett uppmärksammat normbrott kan resultera i allt från andras ogillande till ett fängelsestraff".

Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 101) hänvisar till Michael Foucault som talade om normalisering i samband med behandling, eftersom behandling är en form av disciplinering som i sin tur är till för att normalisera en individs beteende. Författarna hänvisar till Foucault som hävdar att samhället har en form av maktposition som utnyttjas mot normbrytarna genom disciplinerande insatser i form av exempelvis behandling. I och med detta menar Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 112) att det går att ställa sig frågan om normaliseringsprocesser är något som är till för individens skull, exempelvis behandling, eller om det är för samhället i stort. Det poängteras att det kan handla om det bästa för båda parter, det vill säga, individen och samhället. Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 112) förklarar detta genom följande: "Tvångsvård, inom till exempel missbruksvården, kan upplevas både som ett övergrepp och som en räddning".

3.2 Begreppet motivation

Begreppet motivation handlar enligt Revstedt (2014, s. 32f) om en inre livskraft hos människan och en inre vilja till att vara produktiv utifrån de förutsättningar som existerar för att ansvara för sig själv. Detta inre är avgörande för om det yttre

beteendet kommer te sig förändrat i de fallen då en människa behöver förändra ett destruktivt levnadssätt. Författaren menar på att till exempel en socialarbetare kan ordna upp så att en klient har alla yttre förutsättningar för att bryta ett destruktivt handlande, men poängterar att det i grund och botten krävs av klienten att den är innerligt motiverad till att börja med.

Vidare menar Revstedt (2014, s. 36f) att alla människor i grund och botten är motiverade men att motivationen hos vissa människor inte ter sig på grund av att de inte uppfattar de redan existerande förutsättningarna de har. Den vilande typen av motivation kallas för latent motivation, medan den motsatta synliga motivationen kallas för manifest motivation. Revstedt (2014, s. 39) tar i samband med latent motivation upp begreppet demotivation och beskriver det som destruktivitet som formas i samband med den latent motivationen. Författaren beskriver nackdelarna med destruktivitet som en negativ påverkan av olika slag på människan själv samt dess omgivning. Ett destruktivt beteende kan beskrivas som ett inlärt beteende som går som per automatik, där det dock finns de situationer där destruktivitet inte nödvändigtvis uppfattas som något negativt. I de fallen då destruktivitet inte uppfattas som negativt kretsar det kring ett icke normbrytande beteende. Revstedt (2014, s. 40) poängterar att det destruktiva beteendet dock inte är medfött, utan något som formas i den sociala miljön.

Revstedt (2014, s. 33) tar upp vikten av att socialarbetaren arbetar med klientens inre motivation och i samband med det skapar och använder yttre förutsättningar som ett sätt att stimulera till inre förändring, istället för att fokusera på det yttre i första hand. Revstedt (2014, s. 48) menar samtidigt att i grunden är det viktigaste att en socialarbetare tolkar en klientens motstånd som ett indirekt kontaktförsök, detta eftersom latent motiverade klienter enligt Revstedt (2014, s. 67) har svårt för att få förtroende för människor och använder detta tillvägagångssätt som ett sätt att sätta tilliten på prov. Författaren menar vidare på att det destruktiva handlandet fungerar som en försvarsmekanism mot ångestladdade känslor. En annan viktig faktor för att lyckas motivera en klient enligt Revstedt (2014, s. 111f) är att som socialarbetare göra det lilla extra, i vissa fall kan det till och med handla om att gå utför sina arbetsuppgifter. Författaren benämner det som engagemang och menar på att det förmedlar en känsla till klienten av att socialarbetaren bryr sig om och

omhändertar den.

3.3 Begreppet samverkan

Johansson (2013, s. 127) menar att klienter ibland kan möta flera problem eller hinder och behöver för denna anledningen hjälp från fler myndigheter samtidigt. I dessa situationer kan samverkan mellan myndigheter vara ett bra alternativ för att klienten ska få den bästa möjliga förutsättningen till hjälp. Författaren menar att organisationer koordinerar sina arbetsuppgifter och planerar vilket stöd och vilka insatser klienten är i behov av på ett bättre sätt genom samverkan eftersom det sker ett informationsutbyte mellan organisationerna. Effekten av att koordinera arbetsuppgifterna är att de olika aktörerna som är aktuella för klienten vet vad respektive organisation arbetar med. Arbetet som skall utföras bestäms och planeras vid samrådsmöten där klienten och de aktuella aktörerna är närvarande. Författaren (ibid.) menar att samverkan inte är helt problemfritt; alla myndigheter och organisationer som ska samverka med varandra har alla olika regelverk som de arbetar och förhåller sig till, de kan ha helt skilda arbetsuppgifter i förhållande till övriga aktörer men trots detta ska de samarbeta med varandra.

Ett annat problem som kan uppstå när organisationer inte samverkar kring en och samma klient är enligt Johansson (2013, s. 135) när myndigheter arbetar med klienter som är aktualiserade på olika enheter, detta eftersom det finns sekretesslagstiftning som innebär att myndigheterna eller organisationerna inte nödvändigtvis får ta del av varandras information eller hur de övriga aktörerna hjälper och stöttar klienterna. Med andra ord kan olika aktörer motarbeta varandra utan att de är medvetna om detta, ett annat alternativ är att de olika aktörerna arbetar med samma insatser.

4. Metodologi

Detta avsnitt handlar inledningsvis om de metodologiska överväganden som gjorts i samband med studien. Vi belyser vår datainsamlingsmetod, vår förståelse samt vårt urval av respondenter, för att senare även gå in på

metodens tillförlitlighet och studiens tillvägagångssätt, där bland annat begreppen tillförlitlighet och äkthet kommer att diskuteras. Fortsättningsvis ges en djupare beskrivning av hur vi bearbetat och analyserat vår data. Avslutningsvis diskuteras det kring studiens forskningsetiska överväganden.

4.1 Metodologiska överväganden

I denna studie valde vi att utgå från en kvalitativ ansats därför att frivårdsinspektörers erfarenheter på bättre sätt fångades upp genom kvalitativ metod i förhållande till kvantitativ metod. I kvalitativ metod ingår bland annat intervjuer vilket blev en relevant utgångspunkt eftersom kvalitativ metod enligt Ahrne och Svensson (2011, s. 12) lyfter fram respondentens känslor och livshistoria, utgångspunkten gjorde det möjligt för oss att besvara vårt syfte och frågeställningar. Vår studie hade en induktiv ansats vilket Bryman (2011, s. 340) beskriver som ett tillvägagångssätt där studiens resultat är det som bygger upp en ny teori, vilket gynnade vår studie därför att den insamlade data byggde på frivårdsinspektörers erfarenheter. Däremot hade ett deduktivt synsätt på vår studie enligt Bryman (2011, s. 26) inneburit att utgå ifrån och pröva redan existerande teorier, vilket hade varit en svårighet för vår del eftersom det inte hade varit möjligt att förutse respondenternas erfarenheter.

Utgångspunkten för vår studie var den ontologiska ståndpunkten socialkonstruktionism och enligt Bryman (2011, s. 36ff) innebär denna utgångspunkt att sociala verkligheter är något som är konstruerat och inte på förhand bestämda. Dessa konstruktioner skapas alltså i sociala sammanhang mellan människor och förändras ständigt. Detta synsätt passade in på vår studie eftersom frivårdsinspektörers erfarenheter gällande återintegrering också förändras samt utvecklas med tiden i takt med att samhället förändras. Vad frivårdsinspektörerna anser att klienterna behöver för att återintegreras i ett samhälle förändras också i takt med samhällsförändringar, och därmed behoven hos klienterna.

4.1.1 Arbetsfördelning

För att uppnå en så jämn arbetsfördelning som möjligt så har den större delen av arbetet genomförts och skrivits i närvaro av båda skribenterna, antingen genom direktkontakt eller genom teknisk kontakt. Vi har med andra ord läst samma material, diskuterat materialet och sedan formulerat texten gemensamt genom att båda skribenterna varit aktiva samtidigt i samma Google docs dokument. Under intervjuerna närvarade båda skribenterna, delade sedan upp för att transkribera hälften av intervjuerna var, Andrea transkriberade intervju nummer 2, 3, 5, 7, medan Frida transkriberade intervju nummer 1, 4, 6 för att sedan kritiskt läsa varandras transkriberingar. Mailkontakt med handledare och respondenter har skötts av Frida. Kodningen gjordes gemensamt när båda studenterna var på plats. Likaså kontrollerades skribenternas språk av varandra för att skapa ett sammanvävt och förståeligt språk, detta för att skapa röd tråd genom hela texten.

4.1.2 Förförståelse

Dalen (2015, s. 17) menar att en människas tolkningar av verkligheten bygger på tidigare upplevelser och erfarenheter, så kallad förförståelse. Vi ansåg det vara viktigt att vara medvetna om vår egna förståelse när vi tolkade inhämtade data för att uppnå en så objektiv tolkning av forskningsområdet som möjligt. Vi försökte därför frångå den egna förförståelsen genom att diskutera och granska varandras tolkningar.

4.1.3 Kunskapsorientering

Den valda sökmotorn för att hitta tidigare forskning är Lubsearch. En gemensam avgränsning som gjorts i och med sökningarna för alla artiklar är peer reviewed samt academic journals. Till en början sökte vi efter svensk forskning, dessvärre hittade vi inte så mycket material. Vi övergick sedan till internationell forskning och hittade betydligt mycket mer. När vi sorterade bland träffarna var rubrikerna till att börja med utgångspunkten för att välja intressant material. Sedan lästes abstract på utvalt material för att därefter besluta kring relevans. Först användes breda och få sökord samt större tidsspann, men det avgränsades så småningom till fler specifika begrepp samt senare årtal. Det gjorde att träffarna blev färre, men artiklarna var mer specifika och forskningsmaterialet var nyare samt mer relevant

för studien.

4.1.4 Datainsamlingsmetod

Den datainsamlingsmetod vi använde var kvalitativa intervjuer. Valet att använda kvalitativa intervjuer, semistrukturerade intervjuer närmare bestämt, som datainsamlingsmetod gjordes utifrån syftet som var att genom frivårdsinspektörers erfarenheter få förståelse för tidigare fängelsestraffade individers återintegrering i samhället. Intervju som metodval har svagheter och fördelar och dessa fanns det en medvetenhet kring när semistrukturerade intervjuer valdes som datainsamlingsmetod. Enligt Bryman (2011, s. 413) är nackdelar med intervjuer bland annat att genomförandet av intervjuerna, transkribering och kodning samt analysen av kodade data är en väldigt tidskrävande process. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011, s. 56) menar att en annan nackdel som kan förekomma i samband med intervjuer är att det inte alltid leder till en helhetsbild av forskningsområdet. Med andra ord är vi som forskare låsta till berättelserna våra respondenter gav och riskerade att förbise andra aspekter och delar av vårt undersökta ämne. Samtidigt kunde detta också ses som något positivt eftersom det vid intervjuer kunde ges en mer omfattande uppfattning kring forskningsområdet, vilket bekräftas av Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011, s. 40). Detta styrks även av Bryman (2011, s. 413) som menar att kvalitativa intervjuer ger mer beskrivande svar. Det sistnämnda var fallet i vår studie då vi redan under första intervjun blev upplysta om aspekter kring vårt undersökta område som vi inte tänkt på tidigare. Med andra ord vägde fördelarna upp nackdelarna gällande vårt metodval.

Typen av intervju som genomförts i studien är semistrukturerade intervjuer och semistrukturerade intervjuer innebär enligt Bryman (2011, s. 415) att utgå ifrån en intervjuguide med teman istället för slutna frågor. Innan genomförandet av intervjuerna formade vi en intervjuguide genom att lista upp följande teman: Rollen, återintegrering och processen. Under dessa teman listades även potentiella följdfrågor (se bilaga 2). Under intervjutillfällena frångicks intervjuguiden därför att vi följde respondenternas berättelser och därför ställdes andra frågor än endast de förskrivna, vilket bekräftas av Bryman (2011, s. 415) som vanligt i

semistrukturerade intervjuer. Vi beslutade från början att båda skribenterna skulle närvara vid intervjuerna, dels för att vi försäkrade oss om att vi inte styrdes av vår förförståelse, dessutom var det ett bra alternativ eftersom vi kunde bistå varandra med bland annat följdfrågor. När pilotintervjuerna gjordes kompletterade vi varandra bra på det sättet, dessutom kunde vi fokuserade på olika saker i intervjuerna. Den ena intervjuaren fokuserade på kroppsspråk i första hand, medan den andra intervjuaren främst fokuserade på att ställa frågorna. Vi valde att fokusera på olika saker för att inte gå miste om viktiga detaljer. Vi upplevde att intervjuerna gick bra delvis eftersom de var informativa och besvarade våra frågeställningar, men även eftersom respondenterna var tillmötesgående och engagerade.

Till en början var målet att genomföra direktintervjuer, det var inte en möjlighet i slutändan eftersom våra respondenter är lokaliserade på olika platser i Sverige, vi var tids- och ekonomiskt begränsade därför genomförde vi Skype- och telefonintervjuer också. Vi genomförde totalt två direktintervjuer, två Skypeintervjuer och tre intervjuer per telefon, intervjuerna varade mellan 40 minuter och 1,5 timma.

Fördelarna med telefonintervju är enligt Bryman (2011, s. 432f) att det är kostnadseffektivt dessutom är det enklare att avsluta ett telefonsamtal i förhållande till direktintervjuer. Ibland kan det enligt Bryman (2011, s. 422) handla om att intervjuaren och respondenten befinner sig på helt skilda platser, vilket innebär att telefonintervju är det enda alternativet, detta var fallet för oss gällande vissa av våra intervjuer. Som nämnt ovan var vi både tidsbegränsade och ekonomiskt begränsade. Vi var dock medvetna om att telefonintervjuer vid kvalitativ undersökning är ovanligt och att direktintervju rekommenderas då nackdelarna med telefonintervjuer enligt Bryman (2011, s. 586) kan vara distansen som skapas utifrån att intervjun inte sker direkt. Vi fann dock inga större problem vid genomförandet av telefonintervjuerna då vi fick lika omfattande och givande svar precis som i direktintervjuerna. De fördelar vi såg med direkta intervjuerna var tillgången till det personliga genom att vi fick möjligheten att läsa av kroppsspråk och ansiktsuttryck, vilket också bekräftas av Bryman (2011, s. 33) som positivt med direktintervjuer. Det märktes ingen direkt

skillnad mellan direktintervjuerna och Skypeintervjuerna därför att vi kunde se respondenten och hans ansiktsuttryck och kroppsspråk.

Till en början var tanken att enbart genomföra telefonintervjuer i förhållande till Skypeintervjuer då vi inte ville riskera störningar i nätet samt för att vi visste att de flesta människor har tillgång till telefon, men vi visste inte om de hade tillgång till Skype. En av våra respondenter föreslog dock Skype-intervju istället för telefonintervju och efter den genomförda Skype-intervjun skickades förfrågningar ut till resterande respondenter med erbjudande om att intervjun kunde genomföras via Skype som alternativ till telefon.

När telefon- och Skypeintervjuer genomfördes valde vi att sitta ostört i ett grupprum på skolan, för att inte bli störda av andra sattes en lapp på dörren in till grupprummet med information om att en intervju pågår. Enligt Bryman (2011, s. 421) ska intervjuerna just hållas på tysta platser där omgivningen inte stör för att inspelningen inte ska förstöras av onödigt bakgrundsljud, dessutom är det viktigt att respondenten känner sig trygg med att prata öppet och veta att ingen utomstående kan höra vad som sägs. De direkta intervjuerna genomfördes i samtalsrum på Frivården, med andra ord var det ingenting vi hade kontroll över utan det bokades i förväg av våra respondenter. Det var också viktigt för oss att respondenten inte skulle känna obehag utan vi ville att intervjun skulle kännas trygg. Vi presenterade oss, forskningsområdet, informerade om de fyra forskningsetiska principerna: nyttjandekravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet och informationskravet, samt inledde samtalet med öppna frågor för att få intervjun mer avslappnad.

Intervjuerna spelades in med hjälp av mobiltelefoninspelning, utifrån samtycke av respondenterna. I förebyggande syfte använde vi två mobiltelefoner för ljudupptagning och detta beslutade vi för att försäkra oss om att materialet inte skulle gå till spillo. Det gjordes provrundor där vi testade spela in intervjuer direkt, från högtalare till mobil samt från dator (Skype) till mobil. Anledningen till att vi valde att spela in intervjuerna var för att få respondenternas svar så korrekt återgivet som möjligt vid transkriberingen, vilket bekräftas av Bryman (2011, s.420) som vidare även menar att det kan vara svårt att få med alla pauser,

uttryck och så vidare genom enbart anteckningar tagna under intervjun. Dessutom är det av vikt för själva analysen att ingen information går förlorad. Intervjuerna transkriberades kort efter genomförandet därför att vi ville komma ihåg respondentens kroppsspråk, ansiktsuttryck och så vidare. En nackdel med transkribering menar Bryman (2011, s.429) är att det är oerhört tidskrävande. Det tog oss ungefär åtta timmar att transkribera en intervju som varade i cirka en timme.

4.2 Urval

Vi valde till en början att avgränsa urvalet i vår studie till frivårdsinspektörer som arbetar på något frivårdskontor i södra Sverige. Vi valde först att avgränsa oss till södra Sverige därför att det geografiskt sett underlättade för vår egen del. Att avgränsa oss till södra Sverige blev problematiskt eftersom vi inte fick tillräckligt med respondenter. Vi valde att inte avgränsa oss utan skickade istället ut en förfrågan till alla frivårdskontor i hela Sverige. För oss var det ett givet val att utgå ifrån professionellas erfarenhet framför ett brukarperspektiv då det etiskt sett kan vara känsligt att intervjua brukare. Vårt urval var målinriktat. Enligt Bryman (2011, s. 392) innebär ett målinriktat urval att deltagare väljs utifrån specifika kunskaper eller erfarenheter som passar in i studien som genomförs. Syftet med denna studie är att genom frivårdsinspektörers erfarenheter få förståelse för tidigare fängelsestraffade individers återintegrering i samhället.

För att komma i kontakt med urvalspopulationen började vi att mejla en redan existerande kontakt som vi hade inom Kriminalvården och som vidarebefordrade vårt mejl till sina kollegor på Frivården. Parallellt med detta undersökte vi hur många frivårdskontor det fanns i Sverige, vilket var 34 frivårdskontor. Utifrån kontaktuppgifterna vi fann på hemsidorna så började vi med att mejla ut information om vår studie samt förfrågningar om intervjuer. Vi mejlade till respektive stads frivårdskontor och upptäckte genast att vi var för tidsbegränsade för att kunna vänta in eventuella svar. Därför valde vi även att ringa för att påskynda processen. På detta sätt kom vi i kontakt med deltagare. Vi strävade efter att få 6 till 10 intervjuer och fick till slut sammanlagt 7 respondenter. Antalet respondenter visade sig vara tillräckligt för att uppnå mättnad i vår studie, och

enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011, s. 44) innebär mättnad att svaren mellan respondenterna är väldigt lika varandra. Ett annat mål med urvalet var att sträva efter en jämn könsfördelning, dock upptäckte vi i samband med svårigheterna med att finna respondenter att jämn könsfördelning kunde vara svårt att uppnå. Trots svårigheterna med att uppnå målet, bestod våra respondenter i slutändan ändå av tre män och fyra kvinnor, vilket innebar att vi lyckades uppnå målet av ren slump.

4.2.1 Respondenter

Respondenterna benämns som IP följt av en siffra mellan 1–7 för att kunna skilja de åt, dock är siffrorna slumpmässigt utvalda. Respondenterna i vår studie hade olika grundutbildningar, bland annat socionomutbildning och kriminologiutbildning, men de har även tagit del av internutbildningar inom Kriminalvården.

4.3 Metodens tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning går det att använda alternativa termer till reliabilitet och validitet, enligt Bryman (2011, s. 353) kallas dessa tillförlitlighet och äkthet. Vi kommer därför under detta delkapitel att mer specifikt diskutera vår studie utifrån tillförlitlighet och äkthet då dessa går att bryta ner i kriterier som är värda att diskutera, detta eftersom kriterierna kan bidra till ett förtydligande av vad som stärker tillförlitligheten i vår studie.

4.3.1 Tillförlitlighet

Tillförlitlighet gick enligt Bryman (2011, s. 354) att dela upp i fyra delar nämligen: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera. Bryman (2011, s. 354f) beskriver trovärdighet som hur sociala verkligheten uppfattas och tolkas av forskaren, dessutom ska forskarens tolkning vara trovärdig för läsarna och respondenterna. Bryman (2011, s. 353) menar att ett sätt att uppnå trovärdighet är genom respondentvalidering, vilket innebär att respondenterna fått intervjun transkriberad, nedskriven på papper, ett annat sätt att uppnå trovärdighet är att studien är genomförd enligt rådande regelverk. För att vi

i vår studie skulle uppnå trovärdighet erbjöd vi alla respondenter respondentvalidering i form av att de fick en kopia på transkriberingen. I och med detta kunde respondenterna se sina svar och lägga till, ta bort och ändra information. Dessutom förhöll vi oss till anvisningar från skolan och handledare när vi genomförde vår studie och på detta sätt förhöll vi oss till rådande regler. Överförbarhet menar Bryman (2011, s. 355) handlar om att kunna generalisera studieresultat fast i andra sammanhang. Vår studie är svår att generalisera trots att respondenterna tillhör samma myndighet då vi i analysen utgår från deras personliga erfarenheter. Vidare menar Bryman (2011, s. 355) pålitlighet innebär att det ska finnas en redogörelse för studiens tillvägagångssätt. Pålitligheten i vår studie återfinns i metod delen, metodkapitlet beskriver hur studien vuxit fram genom att vi lyft tillvägagångssätt, datainsamlingsmetod och så vidare. Vidare menar Bryman (2011, s. 355) att möjligheten att styrka och konfirmera, innebär att vi inte påverkats av våra egna åsikter eller värderingar när vi genomfört vår studie eller i slutskedet när vi drar våra slutsatser. Detta är säkerställt genom att vi har hade öppna och mer generella frågor vid intervjuerna och inte ställde ledande frågor utan lät respondenterna ge sin berättelse och ställde följdfrågor utifrån vad de svarade.

4.3.2 Äkthet

Enligt Bryman (2011, s. 356f) innebär äkthet fem olika kriterier. De fem kriterierna är följande: rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet. Det första kriteriet är enligt Bryman (2011, s. 357) rättvis bild vilket innebär att vi gav rätt bild av respondenternas uppfattningar. Detta har vi i vår studie uppnått genom att vi objektivt analysera respondenternas svar i rätt kontext. Det andra kriteriet är enligt Bryman (2011, s. 357) ontologisk autenticitet vilket innebär att vi ställde oss frågan som forskare om resultaten av studien hjälpt respondenterna att få en bättre bild och uppfattning av situationen de befinner sig i. Vi kunde inte med säkerhet besvara denna fråga, men vi hoppades att vi i denna studie tog upp saker som respondenterna tryckte på var viktigt genom att det sätts i perspektiv. Det tredje kriteriet är enligt Bryman (2011, s. 357) pedagogisk autenticitet vilket innebär att vi ska ställa oss frågande till om respondenterna fått en ökad förståelse för andra i samma situation som de

själva. Vi kan inte besvara detta fullt ut, men respondenterna är bosatta i olika delar av Sverige och vi hoppades att respondenterna kunde få en inblick i hur andra respondenter såg på ämnet. Det fjärde kriteriet är enligt Bryman (2011, s. 357) katalytisk autenticitet som betyder att vi ska ställa oss frågande till om studien har hjälpt respondenterna att kunna förbättra sin egna situation. Enligt Bryman (2011, s. 357) skiljer det femte och sista kriteriet sig från det fjärde på så sätt att det femte kriteriet taktisk autenticitet innebär att vi ska ställa oss frågan om respondenterna fått möjlighet att förändra situationen de befinner sig i. Vi kan inte besvara varken det fjärde eller femte kriteriet med säkerhet, men efter avslutad studie kommer ett exemplar av studien skickas till varje respondent där de kan ta del av resultatet.

4.4 Bearbetning och analys

Detta delkapitel beskriver mer specifikt hur vi kodat och analyserat insamlade data samt hur vi kommit fram till våra utgångspunkter. Vid kodning användes tillvägagångssättet Grounded theory utifrån att vi gör en kvalitativ undersökning, och för att tydliggöra hur Grounded theory väglett oss till att hitta olika utgångspunkter kommer kodningsschemat vi utgått ifrån när vi analyserat att presenteras under rubrik 4.4.2 kodning och analys.

4.4.1 Grounded theory

Enligt Bryman (2011, s. 513) är Grounded theory ofta förekommande i kvalitativa undersökningar när det gäller analys av data. Grounded theory innebär bland annat att data samlas in och analyseras kontinuerligt under processens gång. Genom att analysera data kontinuerligt kan nya frågor och teman uppstå. Forskaren kan då vid nästa datainsamlingstillfälle ta upp dessa frågor och teman med respondenterna. Grounded theory innebär även att den insamlade data styr teoribildningen, vilket innebär att data leder forskaren istället för det motsatta. I vår studie har vi utgått från Grounded theory när vi analyserat och kodat data, vilket har inneburit att vi har transkriberat och kodat insamlade data i närtid av intervjugenomförande. Vi valde att transkribera och koda i närtid för att ha intervjun färskt i huvudet. Enligt Bryman (2011, s. 514) är kodning grundläggande inom Grounded theory och vi har därför analyserat och kodat data

noggrant genom att vi dels läste igenom transkriberingarna flera gånger för att få en överblick av vad vi hade att jobba med. Vi har även varit noggranna genom att ha läst igenom transkriberingarna rad för rad och i samband med det letat upp återkommande utgångspunkter, teman och nyckelord, för att sedan jämföra med det som framkommit i tidigare intervjuer.

4.4.2 Kodning och analys

När vi kodade vårt material utgick vi från Grounded theory, vilket innebär att vi kodade materialet under processens gång. Genom att koda på detta sätt kunde nya intressanta frågor väckas, vilka vi då kunde fråga nästa respondent om. Vi använde oss av öppen kodning och enligt Bryman (2011, s. 514) innebär det att data jämförs och sorteras, vilket leder till begrepp som senare kategoriseras. Vi valde därför att använda oss av färgkodning när vi analyserade vår data. Vi färgkodade utifrån utgångspunkterna som var följande: rollen, återfallsprevention och risker. Dessa tilldelades varsin färg och utifrån dessa utgångspunkter hittades följande teman: uppfattningar, förutsättningar för återintegrering och hämmande för återintegrering. Utifrån dessa teman formades följande nyckelord: betydelse för återintegrering, samverkan, motivation, annat, brister samverkan och brister motivation. Vi staplade upp vår kodning på en tavla i form av en schematisk kodning för att få en överblick på vårt material. Nedan följer ett kodningsschema som summerar ovanstående:

Utgångspunkter	Teman	Nyckelord
Rollen	Uppfattningar	Betydelse för återintegrering
Återfallsprevention	Förutsättningar för återintegrering	Samverkan, motivation, annat
Risker	Hämmande för återintegrering	Brister samverkan Brister motivation

I analysen jämförde vi data med respondenternas svar för att se om det fanns likheter och skillnader. Alla respondenter arbetar inom samma organisation men

på olika platser i Sverige och därför var det intressant att se hur pass lika och olika svaren var mellan respondenterna.

4.5 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2002, s. 6) ska hänsyn tas till de fyra etiska principerna vid forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Inför intervjuerna hade vi med en samtyckesblankett som respondenterna skrev under i samband med detta informerade vi också om studien och dess syfte och vad informationen som inhämtas ska användas till. Inför telefonintervjuerna och Skype-intervjuerna mejlade vi ut information om studien och samtycke som respondenterna skrev under och skickade tillbaka. Vi frågade också om de hade några frågor innan intervjun började om studien eller dess upplägg.

Vi informerade om att det inhämtade materialet enbart kommer att användas till denna studie i forskningssyfte samt att allt material kommer att förstöras efter avslutad studie. Dessutom informerade vi respondenten om att de är anonyma och att ingen kommer att kunna härleda deras svar till just de. Vi frågade om det är tillåtet för oss att spela in intervjun, dessutom tog vi hänsyn till det Bryman (2011, s.133) lyfter i samband med konfidentialitet genom att vi informerade respondenterna om att inspelningen och transkriberingen ska förvaras säkert och att inga utomstående kommer kunna ta del av informationen.

Enligt Bryman (2011, s, 132) diskuteras de etiska principerna gällande forskning och att hänsyn skall tas gällande att respondenterna kan komma till skada om de deltar i vår studie, att de inte samtyckt fullt ut till att delta, att vi som forskare på något sätt diskuterar deras privatliv i intervjun eller att vi som forskare undanhåller information från respondenterna. I vår studie utgår vi från frivårdsinspektörers erfarenheter för att få förståelse kring forskningsområdet, vilket inte inkluderar frivårdsinspektörernas privatliv. Frågorna var inte kränkande eller personliga i denna bemärkelse utan handlade mer om deras professionella synpunkter och erfarenheter samt åtgärder gällande deras klienters återintegrering. Dessutom informerade vi om studien och dess syfte och berättade vad deras

medverkan innebar och vi var noga med att trycka på att de var helt anonyma och att de kunde välja att avsluta intervjun när de ville.

5. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras och analyseras resultaten från vårt empiriska material. Vårt empiriska material består av olika former av kvalitativa intervjuer med yrkesverksamma inom Frivården över hela Sverige. Vi bygger upp analysen utifrån de utgångspunkter vi format efter genomförda intervjuer samt kodningsarbetet, detta skapar i sin tur struktur och en helhetsbild av fenomenet vi undersökt. Data analyseras sedan utifrån de teoretiska utgångspunkterna normalisering, samverkan och motivation, samt utifrån tidigare forskning. Huvudkategorier vi utgår ifrån är tre stycken och är följande: Frivårdens betydelse i förhållande till återintegrering, förutsättningar för återintegrering samt problemområden.

5.1 Frivårdens betydelse i förhållande till återintegrering

Individer begår brottsliga handlingar av olika anledningar. Vissa människor har begått kriminella handlingar under en kortare period medan andra individer har varit i kontakt med kriminalitet hela sitt liv. Kriminalitet i sig är ett normbrytande beteende. De personer som då blir dömda för brottsliga handlingar och hamnar på anstalt avskiljs från samhället under en tid. När dessa individer avtjänat sitt straff ska de tillbaka ut i samhället igen, och då är återintegrering viktigt för att inte återfalla i det normbrytande beteendet. I intervjuerna framgick det att Frivården har en betydelsefull roll för återintegrering.

Återintegrering är avgörande skulle jag säga [...] att vara en stöttepelare för klienten [...] de allra flesta återfall skulle jag säga sker i och med att klienten känner att det är en hopplös situation och att man måste återvända tillbaka till det kriminella. IP6

Annars fortsätter det här utanförskapet [...] då är det ju lätt hänt att man återfaller. IP3

[...] integreringsprocessen är jätteviktig för att man ska kunna bli en del av det samhället där vi har vedertagna normer och värderingar som överensstämmer med lag och kollektivism eller vad man ska säga. IP2

Vi straffar individer som begår kriminella handlingar genom att låsa in dem på anstalt eller döma dem till frivårdsinsatser. Enligt Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 17) kan normer vara både uttalade samt outtalade. När vi då straffar ett normbrytande beteende innebär det att det är uttalade normer det kretsar sig kring. Normbrytande handlingar, uttalade som outtalade, innebär enligt Swärd (2007, s. 49) att människan begår handlingar som betraktas som onormala i förhållande till andra människors beteende. Normbrytare kan därmed betraktas som outsiders. I ovanstående utdrag framgår vikten av återintegrering, och det går därmed att tolka återintegrering som ett sätt att omvandla dessa outsiders till insiders. Återintegrering fungerar med andra ord som ett sätt att hjälpa individen till att anpassa sig till de socialt accepterade normerna. Återintegrering blir då avgörande för om en klient återfaller i kriminalitet och avgör fortsatt utanförskap. Vidare går det i ovanstående utdrag att utläsa att de flesta återfall sker i samband med att klienten känner hopplöshet i den situation den befinner sig i och därmed inte ser någon annan utväg än kriminalitet. Swärd (2007, s. 55f) tar i samband med outsiders upp det faktum att det arbete som professionella utför inte alltid är för individens intresse, och handlar om att genom maktutövning forma individer. Vilket bekräftas av Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010, s. 112) som poängterar att det går att fråga sig om det är för individens skull eller för samhället i stort som disciplinering utförs.

Därför är det intressant att en debatt fördes i det senaste valet enligt artikeln *Magasinet Paragraf* (Estrada et al. 2018) gällande att straffen bör förlängas och den villkorliga frigivningen bör avvecklas trots att experter menar på att längre straff inte ger någon effekt. Detta understryks av Paat et al. (2017, s. 89f) som menar att längre fängelsestraff inte har någon effekt. En respondent menar att det

skulle vara problematiskt om förslaget gällande förlängda fängelsestraff och avvecklad villkorlig frigivning hade gått igenom. Respondenten menade att detta hade resulterat i högre återfallsrisk och istället varit hämmande för återintegrering, och uttrycker sig på följande sätt:

[...] du får liksom din lilla plastpåse med dina grejer som du kom med, här varsågod klara dig själv. [Vid övervakning] är man ett stöd för klienten för det är väldigt svårt om man suttit på anstalt att utan något stöd återintegreras i samhället så att man blir en funktionell samhällsmedborgare igen. IP2

I intervjuerna framgår en annan intressant aspekt gällande Frivårdens betydelse i förhållande till återintegrering och det är att Frivården har en väldigt okänd eller osynlig roll i samhället, vilket vissa respondenter menade kunde vara hämmande för återintegrering. De flesta människorna känner till Kriminalvården men har inte en uppfattning om Frivårdens arbete:

[...] de flesta man pratar med som inte är insatta i Kriminalvårdens organisation har inte en susning om vad Frivården är [...]. IP6

Ovanstående utdrag lyfter en intressant aspekt gällande Frivårdens betydelse i förhållande till återintegrering då det i intervjuerna framgår att Frivården trots allt har flest aktualiserade klienter i jämförelse med hur många som sitter på anstalt eller häkte. Detta bekräftas av en respondent på följande sätt:

[...] antalet klienter som står under övervakning hos Frivården är den absolut majoriteten, jämfört med fängelse eller häktade, så att det är stor del i brottsförebyggande arbetet, med övervakningen [...] IP6.

Som framkommer i utdragen ovan är det Frivården som handhar återanpassning, fungerar som ett stöd och försöker att hjälpa sina klienter att komma tillbaka till samhället igen. Enligt tidigare forskning går det att utläsa vilken problematik som andra länder möter gällande återintegrering i samhället av nyligen släppta individer som avtjänat straff på anstalt. Enligt Phillips och Spencer (2013, s.

123ff) samt Western et al. (2015, s. 1515) möter dessa individer svårigheter både vad gäller hitta bostad, arbete, försörjning och så vidare. Dessutom menar English (2018, s. 513ff) att det inte enbart ligger hos individen själv utan det måste finnas ett stöd från samhället när dessa klienter ska återintegreras. Klienter möter svårigheter när de ska återintegreras efter avtjänat straff på anstalt och forskning pekar dessutom på att längre fängelsestraff inte är en effektiv lösning för att minska brottslighet. Det är viktigt att samhället finns som ett stöd för klienter när de frisläpps. Enligt debatten vid senaste valet diskuterades trots detta att förlänga straffen och avskaffa den villkorliga frigivningen som innebär att klienterna kan få hjälp och stöd av Frivården efter avtjänat straff på anstalt:

[...] att gå från total ofrihet till total- eller nästan i iallafall total frihet är en jobbig övergång för många. [...] Alltså det här med olika risker och de mår dåligt när de kommer ut och ... ja ovana vid att ta ansvar för sin egen situation. IP3

Att klienter som avtjänat straff på anstalt möter svårigheter vid återintegrering i samhället bekräftas av utdraget ovan och bekräftas av Western et al. (2015, s. 1514f) som menar att dessa klienter finner svårigheter gällande vilken typ av roll de ska ha i samhället, de känner sig segregerade.

5.2 Förutsättningar för återintegrering

I intervjuerna framgick olika faktorer som betydelsefulla för återintegrering. Det som gick att utläsa från intervjuerna är att två återkommande och avgörande faktorer för återintegrering är samverkan och tankemönster.

5.2.1 Samverkan

Samverkan har blivit vanligare i samhället och många frivårdsinspektörer är positivt inställda till att samverka med andra myndigheter. Att sluta sig kring individen ökar förutsättningarna för återintegrering. I intervjuerna går det att utläsa att samverkan kan se olika ut i olika kommuner och samhällsaktörerna som kan vara involverade i en samverkan kan exempelvis vara socialtjänsten, arbetsförmedlingen, skola, polis, beroendevården, psykiatri och så vidare:

Just det här med att involvera samhällsaktörer är en väldigt het potatis just nu [...] vår generaldirektör har ju satt ett stort fokus på att vi ska ägna tid och energi åt att försöka öka samarbetet med de samhällsaktörerna som finns där ute. IP1

[...] man får verkligen alla på samma ställe så att alla pratar samma språk. För annars blir det lätt att klienten har 15 olika handlingsplaner från 15 olika myndigheter och ingen av de går ihop [...]. IP6

I utdraget framgår att samverkan är ytterst aktuellt i dagsläget vilket Johansson (2013, s. 127) menar beror på att samverkan är nyckeln till att lösa våra samhällsrelaterade sociala problem. Vidare går det i utdraget att utläsa att samverkan mellan myndigheter och organisationer är en bra insats för klienter eftersom många har kontakter med flera olika instanser samtidigt, vilket bekräftas av författaren (ibid.) som menar att samverkan mellan olika instanser kan vara gynnsamt för klienter som har flertalet myndighetskontakter. Det kan vara gynnsamt för klienten på så sätt att insatserna via samverkan kan organiseras på ett bättre sätt vilket i sin tur leder till att klienterna får bättre hjälp.

Som nämnts tidigare ser samverkan olika ut från kommun till kommun och enligt Johansson (2013, s. 127) kan ett sätt att samverka på vara att träffas i samrådsmöten, vilket innebär att klienten träffar professioner från olika myndigheter på ett och samma möte. En sådan samverkansform är exempelvis samarbete mellan Kriminalvården och arbetsförmedlingen:

Finns ett avtal mellan kriminalvården och arbetsförmedlingen som innebär att om man döms till fängelse då ska man vara en prioriterad grupp på arbetsförmedlingen, och det är bra. IP3

En annan samverkansform som lyfts är sociala insatsgrupper:

[...] om det är en klient med många behov som kommer ut från fängelset då är man redo liksom, då är alla aktörer inkopplade och alla aktörer står

*redo för den villkorliga frigivningen och då ses man i ett forum:
Kriminalvården, socialtjänst, arbetsförmedling, polis, skola, [...]. IP2*

Ytterligare en samverkansform är KRAMI vilket innebär följande:

*Det [KRAMI] är ju ett samverkansprogram då mellan Kriminalvården,
arbetsförmedlingen och socialtjänsten, och tanken där då deras motto lite
grann det är att man ska hinna få och behålla en sysselsättning. IP6*

5.2.2 Tankemönster

Som vi nämner under tidigare rubrik så framgår samverkan som en viktig faktor för återintegrering. Den faktor som enligt frivårdsinspektörerna är avgörande för återintegrering är individens tankemönster. Har individen ett negativt tankemönster och är omotiverad till förändring så spelar antalet funktionella insatser ingen roll:

Den absolut viktigaste förutsättningen är klienten själv, att klienten själv är på en plats mentalt att den vill ha en förändring och är redo att göra en förändring. IP2

Tankeverksamheten hos klienten är fortfarande kärnan i allt, så kommer vi inte åt tankeverksamheten så spelar det ingen roll om de ett boende eller arbete, eller vad som än händer. IP1

Ovanstående utdrag tydliggör att praktiska förutsättningar som kan anordnas utifrån samverkan för en klient som ska återintegreras i samhället efter avtjänat fängelsestraff inte är det som avgör återintegrering. För återintegrering krävs något djupare än så, och detta sitter hos individen själv. Det är klientens egna inre motivation som spelar in. Detta bekräftas av Revstedt (2014, s. 33) som menar att det kan ta lång tid att komma åt och förändra en klients inre motivation vilket gör att förändring av det yttre inte är den långsiktiga lösningen på klientens bekymmer. Som framgick i tidigare forskning generellt ansågs dock arbete och bostad vara avgörande faktorer för återintegrering, exempelvis lyfts detta av

Phillips och Spencer (2013, s.123ff), vilket säger emot Revstedt samt majoriteten av respondentsvaren. Revstedt (2014, s. 33f) menar vidare att myndigheter kan vara formade för att erbjuda de yttre förutsättningarna och att detta görs under en begränsad tid. På Frivården ställs klienten under övervakning i ett år. Nedan följer ett citat som bekräftar Revstedts yttrande kring att fullfölja förändringar under en begränsad tid:

Om man har en klient i övervakning under ett år, och träffar de en timma veckan så i bästa fall så är det kanske 45 timmar på ett år, på en person som haft bekymmer i aah hela sitt liv. IP4

Respondenten var noga med att påpeka att inte mycket hinns med under ett år, särskilt inte för de klienter som har djupare bekymmer. Frivårdens arbete inkluderar dock inte endast yttre förutsättningar utan deras organisation är formad till att även förändra individens inre motivation och tankemönster.

Förändringsarbetet sker utifrån olika metoder och i intervjuerna framgår det att det främst sker genom motiverande samtal samt Krimstics:

Dels är det ju motiverande samtal, det jobbar man ju med hela tiden, och sen har vi den här behandlingsmetoden krimstics [...] det är en KBT baserad behandlingsmetod [...] det är fokus på tankar, beteenden, amen hur kommer de här tankarna hjälpa dig, vad leder det till, vad leder det till för konsekvenser [...]. IP5

Enligt Revstedt (2014, s. 33f) kan förändring av tankemönster och motivationsarbete vara avgörande för klienten och om fokus ligger på de yttre förutsättningar kan detta innebära negativa konsekvenser för klienten men även för socialarbetaren. Det kan vara negativt för socialarbetaren på så sätt att hen strävar efter att tillgodose en klient med yttre förutsättningar framför inre förutsättningar och kan finna arbetet utmattande i längden på grund av att arbetet inte ger några resultat. Vidare menar författaren att detta är särskilt vanligt inom de verksamheter som arbetar med destruktiva målgrupper. Revstedt (2014, s. 106) menar att klienter som är omotiverade är destruktiva. Frivårdsinspektörer arbetar

med kriminella och missbrukande klienter, vilket därmed utgör kanske en av de svåraste målgrupperna inom socialt arbete.

5.2.3 Andra förutsättningar för återintegrering

Som det nämns i ovanstående delkapitel så är tankemönster grundläggande. I intervjuerna framgick att om individen har ett motiverat tankemönster så kan andra faktorer utöver samverkan fungera förebyggande mot återfall. En viktig förutsättning för återintegrering som framgår i intervjuerna är utsluss, eftersom dessa gör det möjligt för individen att sakta men säkert slussas in i samhället igen samtidigt som den har ett skyddsnät omkring sig i form utav regler:

Men utsluss är ju ett väldigt bra sätt för återintegration i samhället. Så är det ju. IP1

Utökad frigång tycker jag är något av det bästa som har hänt i Kriminalvården. För att det är så många människor som mår mycket bättre när de väl frigges än det här bara: pang, mucka direkt [...]. IP3

Enligt ovanstående utdrag gör utsluss i form av utökad frigång det möjligt för klienten att vara rustad för frigivning efter avskildhet från verkligheten. Enligt Brottsförebyggande rådet (2017:15, s. 8) innebär insatsen att klienten får avtjäna sista delen av straffet i det egna hemmet med fotboja, klienten kan alltså exempelvis arbeta och har tillstånd att under bestämda tider lämna hemmet, vilket övervakas av Frivården. Med andra ord är detta ett bra sätt för att en klient ska återintegreras i samhället efter avtjänat straff på anstalt. Att utökad frigång är en bra insats bekräftas även av Brottsförebyggande rådet (ibid.) som menar att utökad frigång är den insatsen som visar bäst resultat i förhållande till minskat återfall. Enligt utdraget är det en svårighet för klienten att bli frisläppt till total frihet utan någon form av utsluss innan frigivning. Swärd (2007, s.49) menar att outsiders är de som står utanför samhället på grund av att de inte faller under det som anses vara normalt. Det kan handla om att dessa individer inte har förståelse för normer som råder i samhället vilket gör att de genom sitt normbrytande beteende betraktas som annorlunda. Jacobsson, Thelander och Wästerfors (2010,

s. 17) menar att normer och normalitet förändras i takt med samhällsutvecklingen.

Andra viktiga förutsättningar som framgår i intervjuerna är följande:

*[...] försöka få in folk i olika sociala sammanhang [...]
Missbruksbehandling, sysselsättning, sociala kontakter och inte minst då
att jobba med deras tankar. IP3*

Den tidigare forskningen pekar på vikten av att ha ett arbete, bostad och sociala relationer för att lyckas att återintegreras i samhället efter avtjänat straff på anstalt. Paat et al. (2017, s. 89) diskuterar de negativa konsekvenserna vad gäller sociala kontakter när en klient suttit fängslad och menar på att det är svårt att bibehålla familjerelationer och andra relationer eftersom klienten varit avskuren från samhället en längre tid. Detta bekräftas av Phillips och Spencer (2013, s. 124ff) som menar att det är svårt för dessa klienter när det kommer till familjerelationerna, antingen kan familjen vara aktiva i kriminalitet eller så är familjemedlemmarna besvikna över brottet som klienten begick, vilket leder till att det kan finnas svårigheter när det gäller familjen och att hålla kontakten, både under tiden på anstalt och efteråt. Det påpekas dock att bra och betydelsefulla familjerelationer är viktiga för att klienter ska återintegreras på ett bra sätt. Dessutom diskuterar författarna problemen med återfall och de menar att personer som inte återfaller i brott är de som har hittat arbete, accepterade sitt förflutna och såg positivt på framtiden.

Slutligen är det även flera respondenter som lyft lekmanövervakare som en viktig förutsättning för återintegrering och något de vill ha fler av.

Lekmanövervakare är en privatperson som är en klients kontaktperson.

Lekmanövervakaren kan fungera som en förlängd arm till frivårdsinspektörerna, det vill säga, som en brygga mellan Kriminalvården och samhället:

*[...] [lekmanövervakare] det är ett arbete som vi skulle kunna utöka,
just för den biten, att göra den här länken mellan kriminalvård och
samhället [...]. IP7*

Klienter har ofta ett begränsat nätverk när de blir släppta från anstalt och om de endast umgås med kriminella personer från sitt förflutna är det stor risk för återfall i brott. Vilket bekräftas av Phillips och Spencer (2013, s. 125) som menar att en av svårigheterna som dessa klienter möter är just det gamla kriminella nätverket. Det framgick i intervjuerna att en lekmanövervakare kan vara en positiv faktor i klientens liv exempelvis genom att klienten kan få hjälp att delta i olika aktiviteter som de finner intressanta. Att få ut klienterna i sociala sammanhang gör det möjligt att visa sidor av samhället bortom det gamla destruktiva levnadssättet.

[...] vad som helst som kan dra med sig en klient i något sådant [intresseföreningar]. Alltså vardagskontakter, vardagsgrejor där man inte bara träffar kriminella eller ex-kriminella utan man träffar andra människor med. IP3

Ett respondentsvar som skiljde sig från resterande gällande viktiga förutsättningar för återintegrering var följande:

[...] Kriminalvården är inte det de som är bäst lämpade egentligen utan, de flesta som klarar sig bra är de som hittar kärleken eller hittar Gud och kommer ut i församling och sådana sammanhang. IP4

Utdraget ovan bekräftas av Western et al. (2015, s. 1515) som menar att kärleksrelationer kan vara avgörande för att bryta den kriminella livsstilen, förutsatt att det handlar om en partner med en sund livsstil.

5.3 Problemområden

5.3.1 Bristande samverkan och motivation

De flesta respondenterna ansåg att samverkan generellt sätt fungerade bra. Dock fanns det en återkommande brist som de flesta ansåg behövde förändras samhällsmässigt, nämligen samverkan med psykiatrin:

[...] vår samverkan med psykiatrin är inte så bra som den skulle kunna vara, det beror ju också mycket på externa faktorer men det är extrema väntetider för att få en klient utredd för ADHD. IP2

Samverkan rent generellt är inte helt oproblematiskt och enligt Johansson (2013, s. 127) finns det en förståelse om att organisationerna ska samordna sina insatser, dela information med varandra och på detta sätt hjälpa klienten på bästa sätt. Samtidigt är alla medverkande myndigheter och organisationer bundna av sina egna regelverk, ramverk och bestämmelser. Med andra ord är de olika organisationerna som ska samverka begränsade på det sätt att de måste se till den egna verksamheten. Anledningen till varför samverkan inte fungerar mellan Frivården och psykiatrin kan bero på organisatoriska faktorer i de olika myndigheterna. Men vad samverkans svårigheterna exakt beror på har inte framkommit i intervjuerna förutom att en respondent ovan påpekar att det förmodligen beror på "externa faktorer". En annan respondent påpekar svårigheter gällande samverkan på följande sätt:

[...] sedan är väl kanske svårigheten ibland att klargöra okej vad är mitt ansvar och vad är ditt ansvar? Det är väl kanske där det ofta brister att man förväntar sig mer av en mottagare än vad man egentligen kan göra.

IP1

Gemensamt hos alla respondenter är dock att de önskar att samverkan med psykiatrin vore bättre därför att klienterna som är aktualiserade hos Frivården ofta har behov av kontakt med psykiatrin för att exempelvis bli utredda. Eftersom det är väldigt långa väntetider för att komma i kontakt med psykiatrin kan det resultera i att motivationen hos klienterna fallerar och de riskerar att återfalla i sina tidigare destruktiva livsstilsmönster.

Inom vården så är det väldigt långa köer tyvärr och det är ju den här vårdgarantin [...] 90 dagar är himla lång tid för de vi möter, när man kanske står och väger att liksom ta återfall [...]. IP5

Revstedt (2014, s. 220) tar upp socialarbetarens roll och arbete i samband med långa väntetider för klienten, och menar att socialarbetarens roll i dessa sammanhang är att arbeta på övriga behovsområden för att förmedla en känsla av hopp. Socialarbetaren kan i väntan på psykiatrin hjälpa klienten genom att ordna upp dennes yttre förutsättningar, det vill säga, praktiska vardagsproblem. Socialarbetaren kan även hjälpa klienten arbeta med det inre genom samtalskontakt. Detta arbetssätt menar författaren bibehåller motivation samt stärker tilliten till socialarbetaren, vidare menar Revstedt (2014, s. 106) att socialarbetaren på så sätt har skapat en relation till klienten vilket i sig är en stor del av arbetet och resulterar i en motiverad klient. Revstedt (2014, s. 218f) menar att det socialarbetaren gör i denna situation är att fånga upp klientens ökade nuvarande motivation, då klientens motivation kan variera från dag till dag. Motivationen trappas upp särskilt mycket i de situationer klienten är medveten om sin destruktivitet. Ett exempel på när klienten är medveten kan enligt Revstedt (2014, s. 219) vara vid missbruksavgiftning. I intervjuerna framkom det dock att det krockar i samverkan med psykiatrin på så sätt att psykiatrin vägrar ta emot klienter som inte är rena från missbruk, detta resulterar i att klienten bollas mellan psykiatrin och missbruk:

De är inte välkomna inom psykiatrin därför att de har ett missbruk så det är en stor svårighet för våra klienter när de stängs ute från den ena verksamheten för att de egentligen har dubbeldiagnoser[...] Och så kan de inte få en diagnos därför att de inte är rena, och då kan de inte göra utredningarna [...] så kastas de fram och tillbaka. IP1

De [psykiatrin] vill ha "väl fungerande icke-missbrukande personer som själva söker sig dit" [...]. IP4

6. Avslutande diskussion

Syftet med studien var att genom frivårdsinspektörers erfarenheter få förståelse för tidigare fängelsestraffade individers återintegrering i samhället. Vårt syfte formulerades först efter genomgången av tidigare forskning och det som väckte vår nyfikenhet var att vi inte hittade mycket svensk forskning kring ämnet

återintegrering efter avtjänat straff på anstalt. Vi fann vissa svårigheter med att dra paralleller mellan den internationella forskningen gällande återintegrering och det svenska samhället, då andra länders välfärdssamhällen och population skiljer sig i förhållande till den svenska. Utifrån vårt nyfunna intresse för fenomenet formulerade vi två forskningsfrågor som utifrån kvalitativa intervjuer skulle besvaras. I analysen har vi presenterat våra resultat med koppling till teori och begrepp, och vår kunskapssyn har genom studien varit socialkonstruktivistisk. Kunskapssynen har för oss inneburit att resultatet är kontextbundet vilket innebär att resultatet hade kunnat variera beroende på tid och plats, med andra ord är utgångspunkten de normer, lagar och värderingar som är aktuella idag. Nedan följer slutsatser och reflektioner av resultaten kopplat till forskningsfrågorna.

6.1 Slutsatser

6.1.1 Vad anser frivårdsinspektörer som betydelsefullt i fråga om klienters återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?

I analysen framgick Frivårdens arbete som betydelsefullt i förhållande till återintegrering. Frivården är enheten inom Kriminalvården som handhar flest klienter, trots att de är den del av Kriminalvården som har en osynlig roll i samhället. Inne på anstalt lever klienterna i en sluten och skyddad miljö medan samhället utanför fortsätter att utvecklas. Frivården möjliggör det för klienter att sakta men säkert slussas ut i samhället efter avtjänat straff istället för att gå från ofrihet till total frihet med “en påse kläder i handen”. Detta innebär med andra ord att Frivården i dessa sammanhang normaliserar klientens beteende för att personen ska bli en funktionell samhällsmedborgare och betraktas som en insider istället för outsider. Vikten av stöd vid återintegrering bekräftades också av internationell forskning.

I analysen framgick även att det mest betydelsefulla i fråga om klienters återintegrering var två viktiga förutsättningar nämligen förändrade tankemönster och samverkan. Det poängterades dock i intervjuerna att förändrade tankemönster var grundläggande om klientens återintegrering och återanpassning till samhället skulle lyckas. Lyckas inte frivårdsinspektörer motivera klienten så att denne är med på banan och villig att förändras, spelar samverkan och de övriga insatserna

ingen roll. Samverkan med andra myndigheter och organisationer ansågs som en viktig insats därför att det blir en uppslutning kring klienten. Genom samverkan kan klienten träffa alla professionella på en och samma gång och plats, där det då görs en gemensam planering tillsammans med klienten med hens behov som utgångspunkt. Det framgick i intervjuerna att det annars kan vara svårt om en klient har exempelvis 15 handläggare på 15 olika myndigheter. Det finns en risk gällande att ha många olika oberoende kontakter med myndigheter som framgick i resultatet och det är att de olika myndigheterna kan arbeta mot varandra omedvetet. Genom samverkan kan insatserna istället samordnas och planeras. Något annat som frivårdsinspektörerna ansåg vara betydelsefullt i fråga om klienters återintegrering var utslussåtgärder, sysselsättning, relationer, religion, lekmanövervakare.

6.1.2 Vad beskriver frivårdsinspektörer som hämmande för klienter vid återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff?

I analysen lyfts starka åsikter från respondenterna gällande debatten om att avskaffa villkorlig frigivning och istället förlänga straffen. Frivårdsinspektörerna, experter samt tidigare forskning är överens om att längre fängelsestraff inte ger minskad effekt på återfallsrisk. Klienterna möter dessutom diverse svårigheter vid frigivning och genom att avskaffa utslussmöjligheter så underlättas inte deras återintegrering i samhället, den snarare hämmas.

I analysen framgick ytterligare faktorer som hämmar återintegrering i samhället efter avtjänat fängelsestraff. Faktorerna som dock är de största återfallsriskerna är brister i samverkan och motivation. Att brister i samverkan och motivation kan vara hämmande för återintegrering beror på att det är de två mest grundläggande förutsättningarna för återintegrering. Vi vet dock inte vad samverkansbristen beror på och har inte undersökt det då det går utför vårt forskningsområde. En respondent menade på att brister i samverkan kunde bero på "externa faktorer". Det framgick att samverkan överlag fungerade bra, men att bristen fanns i samarbetet med psykiatrin. Anledningen till att frivårdsinspektörerna ansåg samverkan med psykiatrin vara hämmande är dels för att psykiatrin har långa väntetider. Frivårdens klienter kan ha outredda diagnoser, eller

missbruksproblematik och outredd diagnos, och konsekvenserna av de långa väntetiderna är att motivation är en färskvara som lätt kan fallera. En annan brist i samverkan med psykiatri enligt frivårdsinspektörerna är att klienter som har ett aktivt missbruk inte kan få en utredning.

6.2 Avslutande reflektioner

Våra frågeställningar har besvarats och har lett till vidare tankar kring forskningsområdet. Våra tankar är att det är nödvändigt med mer svensk forskning inom vårt forskningsområde, då vår uppfattning har varit att det är begränsat med svensk forskning, i alla fall forskning utifrån frivårdsinspektörers perspektiv. Den internationella forskningen är för det första svår att applicera på det svenska samhället eftersom samhällen ser olika ut från land till land. Dessutom arbetar frivårdsinspektörer enligt oss med en av de svåraste målgrupperna det går att möta inom socialt arbete. Dels tror vi att mer forskning kring forskningsområdet hade gynnat klienterna genom att mer forskning leder till ökad kunskap, som frivårdsinspektörerna i sin tur hade kunnat använda för att erbjuda klienterna ännu bättre hjälp och stöd. Slutsatsen är att mer svensk forskning kring forskningsområdet hade varit till allas fördel, både klienter och Frivården.

För det andra anser vi att svensk kriminalvård är i framkant vad gäller stöd och hjälp vid återintegrering i förhållande till andra länder. Detta grundar vi på det som framkommit i intervjuerna samt i tidigare forskning. Å ena sidan ser vi att Kriminalvården i stort har utvecklats, och det faktum att Kriminalvården numera innefattar häkte, anstalt samt frivård visar på hur långt de kommit i sitt arbete och förhållningssätt till klienterna. Å andra sidan ser vi att även Kriminalvården och Frivården har delar att arbeta vidare med, så länge brister förekommer.

Våra slutsatser är att samverkan med psykiatri framförallt bör förbättras eftersom det var något alla respondenter lyfte som problematiskt för klienterna, som i sin tur även försvårade frivårdsinspektörernas arbete. Vi har en förståelse för att frivårdsinspektörerna anser att samverkan med psykiatri brister framför allt gällande de långa väntetiderna, då vi av egna erfarenheter från fältet är medvetna

om att psykiatrin är överbelastade och underbemannade vilket kan vara en anledning till de långa väntetiderna. Med anledning att alla frivårdsinspektörer hade en enad bild av bristerna i samverkan, och med vår medvetenhet om psykiatrins belastning, tror vi att det kan röra sig kring en fråga på högre nivå. I inledningen presenterades en paradox: där det diskuterades att förlänga fängelsestraffen för de intagna samtidigt som experter inom kriminologi menar att längre straff och avskaffning av villkorlig frigivning inte nödvändigtvis har önskad effekt på återfallsrisken. Paradoxen som presenteras stärker vår slutsats om att det rör sig kring ett större fenomen än organisatoriska brister.

Andra tankar som har väckts i samband med att vi har fått våra frågeställningar besvarade är det faktum att flera respondenter har beskrivit Frivården som en osynlig verksamhet i samhället. Våra tankar kring bakomliggande orsaker till denna osynlighet bland professionella som till exempel socialtjänsten, tror vi utifrån egna erfarenheter av socionomutbildningen kan bero på att Frivårdens arbete inte lyfts så särskilt mycket under utbildningens gång. Det har framgått att osynligheten även råder i civilsamhället och det är svårt att veta vad det beror på, men det förvånar oss dock inte att det vilar en omedvetenhet i civilsamhället när till och med myndighetspersoner som samråder med Frivården inte alltid har kännedom kring deras arbete. Vi tror att konsekvenserna av denna osynlighet drabbar klienternas återintegreringsmöjligheter, på så sätt att det blir svårare för dem att bli en del av samhället igen då människor runt omkring inte förstår klientens förändringsresa för att bli en fullvärdig medborgare som lyder lag och normer. Faktum kvarstår att Frivården dessutom är den enhet inom Kriminalvården som handhar flest klienter så det är paradoxalt att människor inte är medvetna om det arbete Frivården gör.

Vår slutgiltiga tanke är att frivårdsinspektörerna som vi har mött och intervjuat är passionerade för sitt arbete och brinner för att hjälpa och stötta sina klienter. Trots att det generellt är en destruktiv målgrupp frivårdsinspektörerna arbetar med är vår uppfattning att frivårdsinspektörer fortsätter kämpa för sina klienters situationer, och enligt oss är frivårdsinspektörerna riktiga eldsjälar.

7. Referenslista

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2011) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Brottsförebyggande rådet (2017:15) *Utslussning från anstalt. En uppföljning av Kriminalvårdens arbete med de särskilda utslussningsåtgärderna*. Stockholm.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dalen, Monica (2015) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Ekbom, Thomas, Gunnar Engström & Birgitta Göransson (2002) *Människan brottet följderna. Kriminalitet och kriminalvård i Sverige*. Stockholm: Natur och Kultur.
- English, Katherine (2018) Conflicting Approaches to Addressing Ex-Offender Unemployment: The Work Opportunity Tax Credit and Ban the Box, *Indiana Law Journal*, 93(2), pp. 513–532. [Hämtat: 2018-11-08].
- Ericson, Andreas (2018) *Experterna rasar mot förslaget: "Idiotiskt och populistiskt"*. [<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/experterna-rasar-mot-forslaget-idiotiskt-och-populistiskt>. Hämtat: 18-12-11].
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2011) Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Estrada, Felipe, Janne Flyghed, Anders Nilsson, Tove Pettersson, Jerzy Sarnecki & Henrik Tham (2018) [<https://www.magasinetparagraf.se/nyheter/debatt/51959-sex-kriminologprofessorer-om-vad-som-fungerar-och-inte-fungerar-brottsforebyggande/>. Hämtat: 2018-12-11].

Foucault, Michel (1995) *Discipline & Punish The birth of the prison*. 2nd ed. New York: Vintage Books.

Hellberg, Magnus (2018) *Kritik mot att avskaffa villkorliga frigivningen*. [<https://www.expressen.se/nyheter/kritik-mot-att-avskaffa-villkorliga-frigivningen/>]. Hämtat: 18-12-11].

Jacobsson, Katarina, Joakim Thelander & David Wästerfors (2010) *Sociologi för sociologer*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Johansson, Susanna (2013) Samverkan som konflikt – om förhållandet mellan rättsliga strukturer och organisatoriskt handlande. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Liber: Stockholm.

Leasure, Peter & Tara Martin (2017) Criminal records and housing: an experimental study. *Journal of Experimental Criminology*. December, vol 13, pp. 527-535. [Hämtat: 2018-11-15].

McKernan, Patricia (2017) 'Homelessness and Prisoner Reentry: Examining Barriers to Housing Stability and Evidence-Based Strategies That Promote Improved Outcomes'. *Journal of Community Corrections*. Vol.27, no. 1, pp. 7-29. [Hämtat: 2018-11-15].

Meeuwisse, Anna (2007) Sociala kategoriseringar, ojämlikhet och motståndsstrategier. I: Kerstin Svensson (red.) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Moore, Kelly E, Katherine C. Milam, Johanna B. Folk & June P. Tangne (2018) 'Self-stigma among criminal offenders: Risk and protective factors', *Stigma and Health*, 3(3), pp. 241–252. [Hämtat: 2018-11-08].

Paat, Yok-Fong, Trina L Hope, Laura Cristina Lopez, Hector Zamora & Christian M Salas (2017) Hispanic exconvicts' perceptions of challenges and reintegration, *Journal of Offender Rehabilitation*, 56(2), pp. 87-109. [Hämtat: 2018-11-11].

Phillips, Lindsay A. & W. Michelle Spencer. (2013) 'The Challenges of Reentry from Prison to Society', *Journal of Current Issues in Crime, Law & Law Enforcement*, 6(2), pp. 123–133. [Hämtat: 2018-11-11].

Revstedt, Per (2014) *Motivationsarbete*. Stockholm: Liber AB.

Svensson, Kerstin (2001) *I stället för fängelse? En studie av vårdande makt, straff och socialt arbete i frivård*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Svensson, Kerstin (2007) Normer, normalitet och normalisering. I: Kerstin Svensson (red.) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Swärd, Hans (2007) Om outsiders och att hålla normalitetsdjävulen i schack. I: Kerstin Svensson (red.) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Western, Bruce, Anthony A Braga, Jaclyn Davis & Catherine Sirois (2015) 'Stress and Hardship after Prison'. *American Journal of Sociology*. Vol. 120, no. 5, pp.1512-1547. [Hämtat: 2018-11-15].

Westrope, Elizabeth (2018) 'Employment Discrimination on the Basis of Criminal History: Why and Anti-Discrimination Statute Is a Necessary Remedy'. *Journal of Criminal Law & Criminology*. 108(2), pp. 367-397. [Hämtat: 2018-11-18].

Östnäs, Anders (2007) Norm och normalisering inom handikappvetenskap och handikappidrott. I: Kerstin Svensson (red.) *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilaga 1

Samtyckesblankett

Vi är två socionomstudenter som heter Andrea Boss och Frida Georges och studerar vid Socialhögskolan Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Vi skriver just nu vår kandidatuppsats och hade uppskattat om ni vill delta i vår studie genom att bli intervjuade.

Syftet med denna studien är att lyfta professionellas erfarenheter gällande före detta kriminellas återintegrering i samhället efter avtjänat straff.

Det är frivilligt att delta i undersökningen, du som deltar är anonym och dina personuppgifter kommer inte att röjas, samt så har du möjligheten att när som helst avbryta ditt deltagande. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Insamlade data kommer endast att användas till denna studie, inte spridas vidare till obehöriga samt förvaras på ett säkert sätt. Efter avslutad studie kommer insamlade data att förstöras. Insamlat material används endast i forskningsändamål.

Jag har fått ta del av information om studien, blivit informerad om hanteringen av empirin och anonymitet och jag samtycker till att delta i studien:

Signatur:

Namnförtydligande:

Ort och datum:

Studiens författare: Frida Georges & Andrea Boss

E-post: soc15fg1@student.lu.se & an8762bo-s@student.lu.se

Handledare: Socionom och doktorand i socialt arbete Mikael Bengtsson, Socialhögskolan, Lunds Universitet.

E-post: mikael.bengtsson@soch.lu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledande frågor och yrkesrollen

- Vad har du för yrkes-och utbildningsbakgrund?
- Hur länge har du arbetat inom Frivården?
- Hur kommer det sig att du valde att arbeta inom Frivården?
- Vad har du för arbetsuppgifter? /Hur ser en typisk arbetsdag ut för dig?
- Vad skulle du säga är Frivårdens viktigaste roll i samhället?

Återintegrering

- Tycker du att återintegrering är viktigt?
- Varför?
- Vilka är de viktigaste förutsättningarna för att klienter ska återintegreras i samhället efter avslutat fängelsestraff tycker du?
- På vilket sätt är de förutsättningarna viktiga?

Risker vid återintegrering/risker för återfall

- Ser du några risker med en återintegrering som inte fungerat?
- Vilka?
- Upplever du att klienter har några svårigheter när de ska återintegreras i samhället?
- Tycker du att något behöver förändras i samhället för ökad återintegrering?
- Tycker du att något behöver förändras inom Frivården för ökad återintegrering?

Följdfrågor

- Skulle du vilja berätta mer om...?
- Skulle du vilja förtydliga...?
- Har vi förstått det rätt...?
- Menar du...?

- Varför? Vilka?
- Är det någonting som vi missat som du tycker är viktigt att ta upp?